

Sınıfın Mimli Şairi : Rifat Ilgaz

Elk. Elo. Müh. Murat Kocaman
murat.kocaman@emo.org.tr

Rifat Ilgaz edebiyatta emek vermenin, bedel ödeyerek üretmenin, direnmenin karşılığı. Neredeyse ömrünün tamamını yazmaya adanmış bir çınar. Yurduna, insanlara ve öğrencilerine adanmış bir yaşam. Türkiye’de muhalif bir yazar olmanın, sağlığını kaybetmenin, ailesinden ayrı kalarak yaşamanın ne olduğunu bilen ama tüm acı ve sıkıntılara rağmen kendisine ILGAZ soyadı alacak kadar memleketine, toprağına ve insanlara aşık bir yazar. Toplumcu–gerçekçi yaklaşım denince akla ilk gelenlerden belki de.

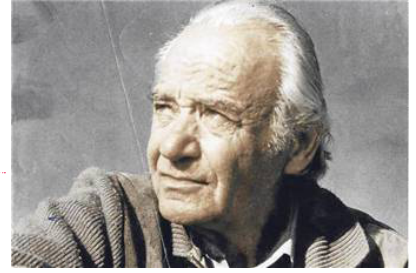
Mehmet Rifat Ilgaz, Şubat 1910’da Kastamonu Cide’de doğdu. Ortaokuldayken her ne kadar üniversiteye kadar devam etmek istese de babasının ölümü buna izin vermedi. Ortaokulun ardından Kastamonu Muallim Mektebi’ni 1930 yılında mezun oldu. Mezuniyetin ardından Gerede, Akçakoca ve Bolu’da 6 yıl çalıştı. İlk evliliğini Bolu’da Nuriye Hanım ile yapıp, ilk çocuğu Gönül’ü yine burada kucakladı. 1936’da Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat bölümüne giren Ilgaz buradan da 1938 de mezun olup Adapazarına atandı. Sağlık sorunları sebebiyle İstanbul’a önce kendi tayinini ve sonra ikinci eşi Rikkat Hanım’ı getirecekti.

1939 yılında geldiği İstanbul’da ilk kez yazı ve şiirlerini büyük dergilerde yayınlama fırsatını yakaladı. Hamle ve Yeni İnsanlık, Yücel, Oluş, Ulus, Çığır, Güneş bunlardan bazılarıdır. Bu dönemde Edebiyat Fakültesinde Felsefe Bölümüne de başlayan yazılarımız Ömer Faruk Toprak ile Yürüyüş Dergisi’ni de 1942’nin Eylül ayında çıkarmaya başladı. Nazım Hikmet, Sait Faik, Orhan Kemal, A. Kadir, Cahit Irgat gibi zengin bir edebiyat yazar kadrosu ile çalıştılar bu dergide. Dergi çalışmalarının ardından çok istediği ilk kitabı 1943 yılında “Yarenlik”i yayınladı. Epey de ilgi gördü şiirleri. Ama asıl ses getiren; 1944 yılında yayınladığı

“Sınıf” adlı şiir kitabı oldu. O kadar çok ilgi gördü ki sıkıyönetim komutanlığı 25 gün dayanabildi. 25 günün sonunda sıkıyönetim kararı ile yasaklanarak toplatıldı. Zaten kapağının kırmızı rengi bile komünist propaganda için yeterli görülmüştü ki içeriğinin ikinci dünya savaşının faşist ve ırkçı söylemlerinden çokça etkilenip baskıcı bir rejim uygulayan sıkıyönetim için fazlaca tehlikeli olduğunu belirtmemize gerek yok. Birçokları için “Sınıf” kitabı Rifat Ilgaz’ın hayatını, düşüncelerini, eserlerini, toplumumuzu ve geçirdiği zorlu-acı tecrübeleri de içinde fazlasıyla barındırıyor. Zaten bundan sonra hep “Sınıf” in mimli şairi olarak hatırlanacaktı.

Artık yaşantısı eskisi gibi olmaya-
caktı bu kitabından sonra. Hapishaneler, sürgünler, zorunlu ayrılıklar, hastalıklar ve çok sevdiği çocuklarından (evdeki ve sınıftaki) ayrılıp özlemlerle dolu geçirecekti bir ömrü. Hatta kendi ismini kullanma özgürlüğü bile olmayacaktı 1961 yılına kadar. Ama hiç vazgeçmeyecekti çalışmaktan, üretmekten, anlatmaktan ve yazmaktan. Kimi zaman bir dergide sekreterlik yapacak, kimi zaman da döneminin edebiyat ve yazar-çizer çevreleriyle, Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Esat Adil, Adil Yağcı, Turhan Selçuk ve İlhan Selçuk gibi isimlerle dergi-gazete gibi yayınlarda şiir, yazı ve karikatürlerini paylaşacaktı bizlerle. Bu dergi ve gazeteler sık sık kapanıp yeni isimlerle çıkacaktı karşımıza. Rifat Ilgaz her birinde farklı bir yönüyle çıkacaktı karşımıza. Hababam Sınıfı’nı da bir yazı dizisi olarak bu dönemde verecekti yine.

1961 anayasasından sonra nispeten daha rahat bir oluşmasıyla kendi ismini kullanabilen Rifat Ilgaz vefat ettiği yıl olan 1993’e kadar bıkmadan usanmadan yazmaya devam etti. Roman, şiir, tiyatro, anı, güncel, mizah ve çocuk kitaplarıyla ulaştı bizlere. Hiçbirşey yormadı yıldırmadı Ilgaz’ı

ta ki 2 temmuz 1993’e kadar. Sivas’ın karanlığı, acımasız ateşi ve kara dumani onun bedenini ve yüreğini de sarmış, dostun acı çığığına 5 günden daha fazla dayanamayan güzel yüreği kendisini bizden alıp götürse de dostun yanına eserleriyle güçlü toplum-gerçekçi soluğunu bırakmıştır biz çocuklarına. Aramızdan ayrılışının yıldönümüne yaklaştığımız şu günlerde anısı ve edebi mirası önünde saygı ile eğiliyor ve ellerinden öpüyoruz hocamızın büyük bir özlemlerle.

Sınıf

*Bizim kadar Feyzî Hoca da
yaka silkerdi Kadioğlu’ndan;
kime çekmiş derdi, bu yezit!..*

*Öyle ya, iyi adamdı babası,
kapısı açtı otuz Ramazan
memleketin ileri gelenlerine.*

*Alikıran, başkesendi sınıfta,
lâfi ağzımıza tıkar*

*zorla dinletirdi, ineklerinin
kaç kova süt verdiğini,*

*ve motorlarının Gülcemal’i
nasıl geçtiğini Çaltıburnu’nda.*

Ve sen, gözünü budaktan esirgemeyen

Halil’im

kıyı kıyı kaçardın Kadioğlu’ndan

Yemek paydosunda bizden saklı

bir baş soğanı yoldaş ederdin

sacta pişmiş mısır ekmeğine.

Her salı

sergi açardın cami önünde,

tuz satar, yumurta toplardın

Gümrükçü’nün hesabına.

Biz aynı gün hesaplardık hocamızla

şu kadar bin liranın ne getirdiğini,

yüzde beşten şu kadar senede.

Ertesi gün karşımızda kıvrırdın

yarım ekmekle çarşı helvasını.

Benim yumruğına sıkı Halil’im

çekerdin sineye Kadioğlu’nun

yakası açılmadık küfürlerini;

tuhaf gelirdi uysallığın,

nerden bilecektim onların çiftliğinde

babanın yanaşma olduğunu.

Rifat Ilgaz